

Svépomoc a náhrada škody

Podstata svépomoci spočívá v tom, že si oprávněný subjekt vynucuje uskutečnění svého práva vlastní mocí a silou. Tzv. dovolená svépomoc (§ 6 obč. zák.) je právem ohrožené osoby k odvrácení bezprostředního a neoprávněného zásahu do práva. Dovolená svépomoc odpovídá mezím zákonného povolení a je tak okolností, jež vylučuje protiprávnost, v opačném případě, kdy z těchto mezi vybočuje, jde o exces, který nepožívá právní ochrany, neboť zákon nedovoluje tzv. útočnou svépomoc. Zásadně je svépomoc možná tam, kde se nelze účinně dovolat pomoci moci veřejné, výjimečně i tam, kde hrozí takový bezprostřední zásah do práv, který by ohroženému neumožňoval užít standardní postup k dosažení soudního rozhodnutí a k jeho výkonu. Avšak v každém případě, tedy i při tzv. dovolené svépomoci platí, že jejímu rámci se vymyká poškození či zničení cizí věci. Proto pokud při svémocném vyklizení pozemků došlo ke zničení věcí ve vlastnictví osoby odlišné od vlastníka pozemků, má tato osoba právo na náhradu škody za zničené věci (§ 420 obč. zák.).

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 25 Cdo 1335/2013, ze dne 28.1.2015)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobce M. L., zastoupeného JUDr. J.B., advokátem se sídlem v B., proti žalované Společnost S., a. s., se sídlem v B., zastoupené Mgr. M.S., advokátem se sídlem v B., o 2.323.062,- Kč s příslušenstvím, vedené u Městského soudu v Brně pod sp. zn. 36 C 121/2003, o dovolání žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 21. listopadu 2012, č. j. 44 Co 370/2011-352, tak, že rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 21. listopadu 2012, č. j. 44 Co 370/2011-352, se zrušuje a věc se vrací tomuto soudu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Městský soud v Brně rozsudkem ze dne 15. dubna 2011, č. j. 36 C 121/2003-316, uložil žalovanému povinnost zaplatit žalobci částku 1.314.046,- Kč s úrokem z prodlení, žalobu co do částky 982.017,- Kč s úrokem z prodlení zamítl a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Vyšel ze zjištění, že žalobcův otec si v r. 1992 pronajal pozemky v k. ú. Ž. za účelem provozování zahradnictví, v r. 1995 v rámci privatizace koupil část podniku firmy D., uzavřel nájemní smlouvy k pozemkům, které měla předtím tato firma pronajaty a které užíval k provozování zahradnictví společně se svým synem (nynější žalobce), a vysázel zde sazenice rostlin. Nájemní smlouvy však byly neplatné a žalovaná, která se stala vlastníkem pozemků, podala v srpnu 2000 žalobu na vyklizení pozemků a v průběhu tohoto řízení ve dnech 4. 5. 2011 a 7. 8. 2011 porosty v době vegetace nechala vykácet a zničit, čímž právnímu předchůdci žalobce způsobila škodu. Otec žalobce - M. L. st. dne 30. 5. 2003 zemřel a na základě dědické dohody nárok na náhradu škody zdědil současný žalobce. Soud dospěl k závěru, že žalovaná porušila své právní povinnosti, když rostliny v období tzv. vegetačního růstu odstranila, byť ze svého pozemku, navíc v době, kdy povolení správního orgánu k vykácení těchto stromů nebylo pravomocné a soudem bylo rozhodováno o návrhu na vydání předběžného opatření o zákazu manipulace s těmito rostlinami. Žalovaná sice opakovaně vyzývala žalobce k vyklizení pozemku, avšak její povinností bylo vyčkat rozhodnutí o vyklizení. Soud na základě znaleckého posudku a řady listinných důkazů dovodil, že původní žalobce byl vlastníkem určitého počtu jednotlivých rostlin (dřevin), tyto porosty na pozemku žalované nebyly jejím vlastnictvím a nebyly součástí pozemku. Vykácením vznikla původnímu žalobci škoda ve výši tržní ceny porostu.

K odvolání žalované Krajský soud v Brně rozsudkem ze dne 21. listopadu 2012, č. j. 44 Co

370/2011-352, rozsudek soudu ve vyhovujícím výroku změnil tak, že žalobu zamítl, a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Podle názoru odvolacího soudu nebylo jednoznačně prokázáno, že vlastníkem porostů, za něž byla přiznána náhrada, byl žalobcův otec (původní žalobce), avšak i bez ohledu na to nemohlo být žalobě vyhověno z důvodu, že tyto porosty byly ve vlastnictví žalované. Okrasné dřeviny a keře pěstované v zahradnictví jako obchodovatelné zboží nejsou sice trvalým porostem, a tedy součástí pozemku ve smyslu § 120 obč. zák., avšak vzhledem k tomu, že původní žalobce byl jako samostatně hospodařící rolník registrován v Registru ekonomických subjektů pouze v době od 14. 1. 1993 do 28. 6. 1994 a poté již neměl živnostenské oprávnění, odvolací soud dovodil, že ztrátou jeho oprávnění k samostatné výdělečné činnosti v oboru zahradnické výroby ztratily jím vysázené porosty charakter zboží, a protože je nepřemístil na svůj pozemek nebo nepřevodil na syna, nadále podnikajícího v oboru zahradnictví, nýbrž je ponechal zakořeněné na cizím pozemku, staly se součástí pozemku, jehož vlastníkem byla žalovaná. Tím, že tyto porosty odstranila, nezasáhla neoprávněně do vlastnického práva žalobce, ale pouze vykonávala své vlastnické právo.

Tento rozsudek napadl žalobce dovoláním, jehož přípustnost dovozuje z ust. § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř. a podává je z důvodu podle § 241a odst. 2 o. s. ř., tj. že rozsudek odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci a řízení je zatíženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Namítá, že odvolací soud postupoval v rozporu s ust. § 213a odst. 2 o. s. ř., neopakoval žádný z provedených důkazů, dovolatel nebyl soudem prvního stupně poučen podle § 118a odst. 1 a 3 o. s. ř. a rozhodnutí odvolacího soudu bylo pro něj nepředvídatelné. Nesouhlasí se závěrem odvolacího soudu o chybějící aktivní legitimaci, poukazuje na zjištění obsažená ve znaleckých posudcích o stáří porostů, z nichž vyplývá, že porosty byly vysazeny v době podnikání jeho otce (1992 - 1994), takže v době vykácení porostů a podání žaloby byl vlastníkem jeho otec nebo on sám, žaloba byla podána jeho otcem jakožto aktivně legitimovaným subjektem, a pokud byla škoda způsobena i na jeho majetku, byl nedostatek aktivní věcné legitimace zhojen rozhodnutím o procesním nástupnictví. Dovojuje, že odvolací soud se měl zabývat tím, kdy a kým byly stromy vysazeny a komu svědčilo vlastnické právo k předmětným porostům. Uvádí, že provedené důkazy nasvědčují, že původním vlastníkem byl jeho otec, a pokud procesní úkony dovolatele v jiném řízení vzbudily pochybnosti odvolacího soudu, měly být provedeny další důkazy. Nesprávný je právní názor odvolacího soudu, že porosty se staly součástí pozemku; shodně s rozhodnutím Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 73/2004 dovozuje, že porosty jakožto pěstební materiál určený k dalšímu využití nejsou součástí pozemku, na němž byly vysázeny, a tento právní stav se nemění tím, že jejich vlastník ukončil podnikání, neboť taková skutečnost nemůže způsobit změnu vlastnictví proti vůli vlastníka, a ani tím, že se jeho věc stane součástí věci hlavní. Opačný závěr by byl zásahem do práva na pokojné užívání majetku garantovaného čl. 11 Listiny. Navrhl, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

Žalovaná se ve vyjádření k dovolání ztotožnila se závěry rozsudku odvolacího soudu, podle § 107 odst. 4 o. s. ř. musí nový žalobce přijmout stav řízení, jaký tu je, žaloba byla podána na základě tvrzení, že vlastníkem porostů byl jeho otec, a pokud dovolatel nyní připouští své vlastnické právo, potvrzuje správnost rozhodnutí. Žalovaná má za správný závěr odvolacího soudu, že žalobce vlastnické právo ke keřům neprokázal, a že pokud ztratil oprávnění k samostatné výdělečné činnosti, jím vysázené porosty ztratily svůj charakter zboží určeného k dalšímu přesazení a staly se součástí pozemku. Navrhla, aby dovolací soud dovolání zamítl.

Vzhledem k tomu, že rozsudek odvolacího soudu byl vydán dne 21. listopadu 2012, postupoval Nejvyšší soud podle zákona č. [99/1963](#) Sb., občanského soudního řádu, ve znění účinném do 31. 12. 2012 - dále jen „o. s. ř.“ (srov. čl. II bod 7. zákona č. [404/2012](#) Sb.).

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání bylo podáno včas, osobou oprávněnou - účastníkem řízení, zastoupeným advokátem (§ 241 odst. 1 a 4 o. s. ř.), dospěl k závěru, že dovolání, které je přípustné podle § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř., je důvodné.

Odvolací soud odůvodnil své rozhodnutí o nedůvodnosti uplatněného nároku nejprve tím, že nebylo jednoznačně prokázáno, že otec dovolatele byl vlastníkem porostů, jež byly zásahem žalované zničeny; s tímto závěrem dovolatel nesouhlasí a poukazuje na skutkové okolnosti vyplývající z provedených důkazů.

Námítky proti skutkovým zjištěním jsou dovolacím důvodem podle ust. § 241a odst. 3 o. s. ř., tedy že rozhodnutí vychází ze skutkového zjištění, které nemá podle obsahu spisu v podstatné části oporu v provedeném dokazování.

Za skutkové zjištění, které nemá oporu v provedeném dokazování, se ve smyslu uvedeného ustanovení považuje výsledek hodnocení důkazů soudem, který neodpovídá postupu vyplývajícímu z ustanovení § 132 o. s. ř., protože soud vzal v úvahu skutečnosti, které z provedených důkazů nebo přednesů účastníků nevyplývaly a ani jinak nevyšly za řízení najevo, nebo pominul rozhodné skutečnosti, které byly provedenými důkazy prokázány nebo vyšly za řízení najevo, nebo v jeho hodnocení důkazů z hlediska jejich závažnosti (důležitosti), zákonnosti, pravdivosti, eventuálně věrohodnosti je logický rozpor.

Odvolací soud při svém rozhodnutí vycházel z odlišného skutkového závěru o vlastnictví porostů, než jak jej učinil soud prvního stupně východiskem pro své rozhodnutí. Soud prvního stupně po obsáhlém dokazování a zhodnocení důkazů dospěl k závěru o vlastnictví otce žalobce k porostům v určitém druhu a počtu; odvolací soud pouze vyslovil pochyby o vypovídací hodnotě některých důkazů provedených soudem prvního stupně, aniž by hodnotil každý z provedených důkazů a všechny důkazy v jejich vzájemné souvislosti. Měl-li odvolací soud pochybnost o správnosti skutkového závěru soudu prvního stupně, jenž byl učiněn zejména na základě znaleckého posudku a řady listinných důkazů, mohl sice listinné důkazy, jimiž byl proveden důkaz v řízení před soudem prvního stupně, sám hodnotit, aniž by musel dokazování opakovat (§ 213 odst. 2 o. s. ř.), avšak teprve po vlastním zhodnocení všech důkazů ve smyslu § 132 o. s. ř. s přihlédnutím k všemu, co vyšlo v řízení najevo, by se mohl odchýlit od skutkového zjištění soudu prvního stupně. Tak ovšem odvolací soud nepostupoval, některé důkazy, z nichž soud prvního stupně čerpal svá zjištění o vlastnictví porostů (např. obsah znaleckých posudků), opomenul.

Nelze ovšem přisvědčit názoru dovolatele, že po rozhodnutí o procesním nástupnictví z důvodu úmrtí původního žalobce je již nerozhodné, kdo byl vlastníkem zničených porostů, a že tímto rozhodnutím byl zhojen případný nedostatek aktivní věcné legitimace žalobce. Předmětem řízení byl nárok původního žalobce na náhradu škody způsobené na jeho majetku, a jestliže po jeho smrti se jeho právním nástupcem (dědicem) i procesním nástupcem (v řízení) stal nynější žalobce, nemění to nic na předmětu řízení, jímž je nárok původního žalobce na náhradu za zničení věcí v jeho vlastnictví, nikoliv ve vlastnictví jiných osob, byť se jednalo o jeho dědice.

Avšak zásadním a rozhodujícím důvodem rozhodnutí odvolacího soudu je jeho právní názor, že ztrátou podnikatelského oprávnění otce žalobce ztratil pěstební materiál charakter zboží, porosty se staly součástí pozemku, na němž rostly, a přešly do vlastnictví žalované.

Vzhledem k § 3028 odst. 2 zákona č. [89/2012](#) Sb., občanského zákoníku, se otázky vzniku a zániku vlastnického práva posuzují podle dosavadních právních předpisů.

Jak vyplývá z judikatury dovolacího soudu, z níž ostatně vycházel i odvolací soud, pokud jsou porosty jako pěstební materiál určeny k dalšímu přesazení, nedošlo k jejich trvalému spojení s půdou, a nejedná se proto o trvalé porosty (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2004, sp. zn. 25 Cdo 73/2004). Podle své povahy (svým určením) sazenice nenáleží k pozemku, kde rostou, funkci trvalého porostu plní teprve po přesazení na určené místo. Stromy vysazené v rámci zahradnictví jako sazenice určené pro další výsadbu tedy nejsou součástí pozemku, nýbrž jsou movitou věcí, která

jako každá jiná movitá věc může být jako zboží obchodovatelná. Avšak tím, že vlastník věci nemá oprávnění k samostatné výdělečné činnosti, neztrácí své vlastnictví k movitým věcem. Proto ani okolnost, že otec žalobce přestal podnikat v oblasti zahradnické výroby a ukončil svoji samostatnou výdělečnou činnost, nemá automaticky za následek ztrátu jeho vlastnictví tím, že by se sadba stala součástí cizího pozemku, na němž je vysazena. Takový následek nevyplývá ze zákona a nejedná se o právní skutečnost, s níž by byl spojen vznik či zánik vlastnického práva k věci; ke změně vlastnictví nedošlo ani rozhodnutím státního orgánu nebo na základě jiných skutečností stanovených zákonem. Oprávnění k samostatné výdělečné činnosti podle živnostenského zákona je administrativněprávní povahy a na nabývání či pozbývání vlastnictví nemá vliv. Vzhledem k tomu, že v dané věci je požadována náhrada za hodnotu zničených porostů (a nikoliv ušlý zisk z jejich prodeje), existence či ztráta živnostenského oprávnění vlastníka sazenic není rozhodující okolností.

Vzhledem k tomu, že užívání pozemků otcem žalobce bylo bez právního důvodu a k předmětným pozemkům neměl žádný právní vztah ani žalobce, samotné vyklizení pozemků jejich vlastníkem nelze považovat za protiprávní. Vlastník pozemků má právo hájit své vlastnické právo a domáhat se vyklizení své nemovitosti, avšak pokud přistoupí k vyklizení svépomocí, je podstatné, zda byly splněny zákonem stanovené podmínky (§ 6 obč. zák.).

Svépomoc k vynucení svého práva lze totiž použít jen ve zcela výjimečných případech jako způsob právní ochrany, který má svá pravidla vtělená do zásady přiměřenosti, neboť zásah do práva může být odvrácen pouze způsobem přiměřeným způsobu, okolnostem a intenzitě zásahu, který hrozil.

Podstata svépomoci spočívá v tom, že si oprávněný subjekt vynucuje uskutečnění svého práva vlastní mocí a silou. Tzv. dovolená svépomoc (§ 6 obč. zák.) je právem ohrožené osoby k odvrácení bezprostředního a neoprávněného zásahu do práva. Dovolená svépomoc odpovídá mezím zákonného povolení a je tak okolností, jež vylučuje protiprávnost, v opačném případě, kdy z těchto mezi vybočuje, jde o exces, který nepožívá právní ochrany, neboť zákon nedovoluje tzv. útočnou svépomoc. Zásadně je svépomoc možná tam, kde se nelze účinně dovolat pomoci moci veřejné, výjimečně i tam, kde hrozí takový bezprostřední zásah do práv, který by ohroženému neumožňoval užít standardní postup k dosažení soudního rozhodnutí a k jeho výkonu (srov. např. rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 365/2006).

Avšak v každém případě, tedy i při tzv. dovolené svépomoci platí, že jejímu rámci se vymyká poškození či zničení cizí věci. Proto pokud při svépomocí vyklizení pozemků došlo ke zničení věci ve vlastnictví osoby odlišné od vlastníka pozemků, má tato osoba právo na náhradu škody za zničené věci (§ 420 obč. zák.).

Jak vyplývá z výše uvedeného, rozsudek odvolacího soudu není z hlediska uplatněných dovolacích důvodů správný, dovolací soud proto rozsudek odvolacího soudu zrušil (§ 243b odst. 2 části věty za středníkem, odst. 3 věta první o. s. ř.) a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

zdroj: www.nsoud.cz

Právní věta - redakce.

Další články:

- [Výživné](#)
- [Valná hromada](#)
- [Ustanovení zástupce](#)

- [Náhrada škody](#)
- [Nájemné \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Odměna advokáta \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Péče o dítě \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Smlouva o smlouvě budoucí \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Daňová exekuce](#)
- [Cenové rozhodnutí rozporné se zákonem](#)
- [Autonomie vůle](#)